

VÁLOGATÁS A SZERZŐI JOGI SZAKÉRTŐ TESTÜLET SZAKVÉLEMÉNYEIBŐL

SZÁMÍTÓGÉPI PROGRAMALKOTÁS JOGI VÉDELME

SZJSZT-27/07/1

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A Fővárosi Bíróság által feltett kérdés

- A) A Fővárosi Bíróság 2007. július 3-i, 8.P.27.820/2004/50 sz. végzésében feltett kérdések az alábbiak
1. A felperes által csatolt program a keresetlevélben is említett, de az előzőekben a bíróság által is ismertetett analitikus bankszámla-vezetési rendszert és a hozzá integrált banki modulokat, illetve teljes kisbanki integrált rendszert tartalmazza-e?
 2. A felperes által POLARIS rendszernek nevezett programalkotás elkészítéséhez szükséges volt-e az általános fejlesztői ismeretek mellett különleges szakértelmet igénylő személy igénybevétele, aki banki, pénzügyi stb. szakmai ismeretekkel rendelkezik?
 3. A felperes által csatolt anyagból kitűnik-e az, hogy ilyen speciális szakismerettel rendelkező személynek is részt kellett vennie a POLARIS rendszer megalkotásában?
 4. Az alperesek által csatolt programverzió, amely jelzésük szerint 2001. júliusi állapotú, mennyiben hasonlít a felperes által csatolt programalkotáshoz általában, ha a felperesi programalkotás speciális ismereteket igénylő szakember közreműködésével jött létre, nyomon követhető-e ugyanez az alperesek által csatolt programban?
 5. Az alperesek által elkészített program megszületéséhez hozzávetőlegesen mennyi időre volt szükség?
 6. A keresetlevél mellékletét képező F/4. alatti demóváltozat az alperesek által csatolt program demóváltozata lehet-e?
 7. A felperesek és az alperesek által csatolt program összehasonlítása alapján, illetve az alperesek által létrehozott program elkészítésének időszükséglete folytán lehetséges-e az, hogy az alperesek a felperesnél készített programot használták fel túlnyomó részben vagy teljes egészében a maguk által elkészített programalkotásnál, vagy csak arról van szó esetlegesen, hogy az analitikus bankszámla-vezetési rendszer és a hozzá integrált banki modulok, illetőleg teljes kisbanki integrált rendszer elkészítéséhez szükséges, az általános fejlesztői, mérnöki tevékenységen túli egyéb ismereteket a felperesnél szerezhették meg?

B) A Fővárosi Bíróság kérte továbbá a következő – az alperes 2007. október 11-i, A/56/1. sz. beadványában feltett kérdések – megválaszolását is.

8. A felperes és az alperes által készített szoftver közötti esetleges hasonlóság oka lehet-e a K. Kft. valamint B. J. között 1999. április 12. napján megkötött, szoftverfejlesztésre vonatkozó megállapodás eredményeképpen létrejött szoftver, amelyet B. J. harmadrendű alperes – mint a vagyoni jogokkal rendelkező személy – felhasznált a felperesnél végzett munkája során? (A kérdéses szerződés fellelhető az alperesek mint megrendelők kérésére M. G. által készített szakértői anyagban.)
9. Elektronikus aláírás hiányában mennyiben bizonyítható a felperes által sajátjának mondott szoftver keletkezési ideje és folyamatos érintetlensége?
10. Elektronikus aláírás hiányában kizárható-e szakértői eszközökkel a felperes által sajátjaként feltüntetett szoftver utólagos módosítása?

C) A Fővárosi Bíróság 8.P.27.820/2004/57. sz. végzésével a fentiekén túl még azt is kérte, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület vizsgálódása során mind az alperes fenti B) pontban idézett kérdéseit, mind pedig a felperes képviselőjének alábbi, 2007. október 12-én 11 órakor tett nyilatkozatát vegye figyelembe.

Felperes képviselője: „Észrevételezem azt, hogy a szakértő testület feladata nem terjed ki szerződések és azok tartalmának vizsgálatára vagy a szerződés alapján való teljesítésére, másrészt pedig az alperesek olyan kérdést tettek fel, amelyre vonatkozóan semmiféle tényállásfeltárás nem történt, már csak azért sem, mert az alperesek megtagadták nyilatkozattételüket azzal, hogy nem kívánják magukat esetlegesen bűncselekmény elkövetésével vádolni.”

Az eljáró tanács szakértői véleménye

A szakértő testület eljárása során megállapította, hogy a bíróság által feltett kérdések megválaszolása olyan speciális informatikai, pénzügyi, banki ismereteket egyaránt igénylő előzetes vizsgálatok elvégzésétől függ, amelyekhez a testület – hatásköréből következően – nem rendelkezik a szükséges szakértelemmel. Mindenekelőtt: annak hiteles megállapítása, hogy egy adott számítástechnikai programalkotás „analitikus bankszámla-vezetési rendszert, és a hozzá integrált banki modulokat, illetőleg teljes kisbanki rendszert tartalmaz-e” (lásd a bíróság 1. kérdését), lényegében átfogó, a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény 101/A. §-a szerinti megfeleléségi vizsgálatokra is kiterjedő, a befektetési és az árutőzsdei szolgáltatási tevékenység, az értékpapír letéti őrzés, az értékpapír letétkezelés, valamint az elszámolóházi tevékenység végzéséhez szükséges személyi, tárgyi, technikai és biztonsági feltételeiről szóló 283/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet 7. § (1) b) pontjában előírt, e tekintetben a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyeletének (PSZÁF) vonatkozó előírásait is kielégítő bankinformatikai audit elvégzését igényli. Hasonló a helyzet az ezt követően megválaszolható 2. 3. és

4. és további kérdésekkel is: annak megállapítása, hogy a különleges szakértelmet igénylő személy részvétele szükséges volt-e a programalkotás elkészítéséhez, illetve hogy ugyanez nyomon követhető-e az alperesek által csatolt programban, annak elemzését igényli, hogy a hivatkozott programalkotások *funkcionálisan* is megfelelnek-e az említett tőkepiaci szabályoknak, hiszen csak ebből vonható le olyan következtetés, hogy az informatikai, pénzügyi, banki ismereteket egyaránt igénylő „különleges szakértelem” megléte kimutatható a programalkotások elkészítésében.

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet 6. §-ának (2) bekezdése értelmében „*ha a szakértői vélemény kialakításához olyan különleges szakismeretre is szükség van, amellyel a Szakértő Testület tagjai nem rendelkeznek, tanácskozási joggal külső szakértő közreműködése is igénybe vehető.*”

Ezt követően a Szerzői Jogi Szakértő Testület elnöke 2007. október 15-én kelt iratában kezdeményezte dr. Novotny László kirendelését a Fővárosi Bíróságon. A testület elnöke beadványában jelezte, hogy dr. Novotny László *(i)* egy olyan korábbi időszakban dolgozott az E. könyvvizsgáló cégnél, amikor ez a cég a felperes könyvvizsgálója volt, illetve *(ii)* a felperes egyik – a perben érintettől eltérő – banki szoftverével kapcsolatban már végzett szoftverauditálást. A testület elnöke azt is jelezte, hogy a testület megítélése szerint ezek a körülmények nem olyanok, amelyek a Pp. 178.§ (1) bekezdés, illetve 13.§ (1) bekezdés *e)* pontja szerinti kizáró ok lenne. Dr. Novotny László kizárását a Tisztelt bíróság és a peres felek sem tartották indokoltnak.

Dr. Novotny László informatikai szakvéleményét 2008. június 24. napján juttatta el a Szerzői Jogi Szakértő Testülethez, ezt követően került sor az eljáró tanács ülésére. Az ülésen – a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet már hivatkozott 6. § (2) bekezdése alapján – az informatikai szakvéleményt készítő dr. Novotny László is jelen volt.

Az eljáró tanács dr. Novotny László informatikai szakvéleményét ülésén megvizsgálta, és megállapította, hogy egyetért annak azon részével, amely a bíróság, illetve a peres felek fentebb ismertett kérdéseire adott válaszokat tartalmazza (lásd az informatikai szakvélemény „Összefoglaló értékelés” című 3. fejezetét).

Megállapította ugyanakkor az eljáró tanács azt is, hogy az informatikai szakvélemény ezt meghaladóan olyan megállapításokat, következtetéseket is tartalmaz, amelyek megtételére részben nem volt szükség a bíróság által feltett kérdések megválaszolására, részben pedig meghaladja a Szerzői Jogi Szakértő Testület hatáskörét. Ezeket a megállapításokat és következtetéseket az eljáró tanács a jelen szakvélemény meghozatalakor olyan *háttéranyagnak* tekintette, amelyek az eljáró tanács jelen szakvéleményének nem képezhetik részét, és nem befolyásolták a jelen szakvélemény megállapításait sem, ugyanakkor a bíróság döntését elősegíthetik.

A fentieket követően az eljáró tanács az alábbiak szerint válaszolja meg a bíróság és a peres felek által feltett kérdéseket.

Ad 1. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 1. albekezdése):

„Mind a POLARIS, mind a GLOBE rendszer tartalmaz kisbanki integrált rendszert, de egyik rendszerről sem lehet kijelenteni, hogy 'teljes kisbanki integrált rendszert tartalmaz', mivel minden rendszerhez csatolható olyan funkcionális kiegészítés, amely egy-egy speciális banki feladat ellátására alkalmas.

A felperes által csatolt program nem tekinthető az összehasonlítás alapjául, mivel nem definiált fogalom az, hogy mit neveznek 'teljes kisbanki integrált rendszernek'. A teljesség fogalmát mint olyat csak ahhoz viszonyítva lehet alkalmazni, hogy mi egy megrendelő elvárása, és az elvárásoknak a szállító milyen eredményességgel tesz eleget. Azaz relatív teljes rendszernek az nevezhető, amely a specifikált feladatoknak teljes mértékben hiánytalanul megfelel. Tehát az I. Rt. által szállított rendszer nem tekinthető teljes egészet képező rendszernek, mert leszállított állapotában nem felelt meg a megrendelő elvárásainak.

A 'kisbank' elnevezés elsősorban üzleti méretre utal, annak pontos határai nincsenek definiálva.

Az 'integrált rendszer' elnevezés azt a tulajdonságot takarja, hogy egy program különböző moduljai olyan összekapcsolásban állnak egymással, hogy a modulok közötti adatforgalom automatikusan, adatvesztés és adatmódosulás nélkül megvalósítható. Integráltság nemcsak egy azonos program különböző moduljai között, hanem eltérő programok összekapcsolásával is megvalósulhat megfelelő interfészkapcsolatokkal.”

Ad 2. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 2. albekezdése):

„A különleges szakértelem fogalma szintén olyan kategória, amely két fél megállapodásától függően egy fejlesztés elvégzéséhez általuk delegáltak ismeretei és fejlesztési módszerük szerint definiálható. Azaz a 'különleges szakértelmet igénylő személy igénybevétele' értelmezése nem szerzői jogi kérdéskör és nem is informatikai szakértői kompetencia, hanem a feladat teljesítésének módját és sajátosságait hordozza magában, hasonlóan az előző kérdéshez. Az, hogy mit, és milyen környezetben nevezünk különleges szakértelemnek, relatív tényező, így ennek megítélése az egyes érintett szereplők elvégzendő feladataitól és az együttműködők közötti feladatmegosztástól függ.

A POLARIS rendszer kifejlesztéséhez, mint minden banki rendszer fejlesztéséhez, szükség volt speciális banki ismeretekkel rendelkező fejlesztőre, de a speciális banki ismereteket lehet saját erőforrásból és lehet külső erőforrásokból is biztosítani. A POLARIS rendszer fejlesztésével kapcsolatos dokumentumokból az a tény derült ki, hogy a banki ismeretek a fejlesztők esetében hiányosak voltak, ezért az S. Takarékszövetkezet belső erőforrásait és segítségét használták fel a fejlesztéshez.”

Ad 3. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 3. albekezdése):

„Ennek megállapítása és eldönthető módon való megválaszolása a felperes előző, (2) számú kérdésére adott választ is figyelembe véve nem lehetséges, illetve utólagos magyarázata mind az alperes, mind a felperes részéről aggályosnak lenne tekinthető, mivel – bár dokumentálható dologról van szó –, erre utaló vagy ezen utalásnak megfeleltethető nyilatkozat, dokumentum az ügyben nem áll rendelkezésre. Azt, hogy adott időpontban, adott feladat elvégzéséhez ki és milyen kompetenciával bírt (a pénzügyi szakemberek a feladat meghatározásával jelölték meg a speciális szakismereteket, vagy a fejlesztők maguk is rendelkeztek ilyen ismeretekkel, vagy ez a kettejük közötti együttműködés eredménye) utólagosan nem határozható meg. Ennek oka, hogy a mérhető dolog az, hogy valaki tud-e programozni egy adott programnyelven vagy sem. Azt, hogy valaki, aki egy terület szakembere, és el tudja végezni a rá bízott feladatokat attól ez önmagában nem tekinthető speciálisnak.”

Ad 4. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 4. albekezdése):

„A bíróság a kérdésben olyan összehasonlítást kér, amely a rendszerek tekintetében nem összehasonlítási alap. Mint előzőekben is megfogalmazásra került, minden banki rendszer esetében funkcionális egyezőség fennállhat, hiszen ugyanazon feladatok ellátására irányuló rendszerekről van szó. Ezen a feladatok megvalósításával kapcsolatos követelmények egy részét normatív erejű előírások (például PSZÁF irányelvek, rendeletek) is tartalmazzák, mint például:

- 1996. évi CXII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról;
- 2000. évi C. törvény a számvitelről;
- 2003. évi XV. törvény a pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról;
- 251/2000. (XII.24.) Korm. rendelet a befektetési vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól;
- 207/1996 (XII.23.) Korm. rendelet a hitelezési kockázat kezeléséről és tőkekövetelményeiről;
- 283/2001 (XII.26) Korm. rendelet a befektetési és az árutőzsdei szolgáltatási tevékenység, az értékpapír letéti őrzés, az értékpapír letétkezelés, valamint az elszámolóházi tevékenység végzésének személyi, tárgyi, technikai és biztonsági feltételeiről;
- 232/2001. (XII. 10.) Korm. rendelet a pénzforgalomról, a pénzforgalmi szolgáltatásokról és az elektronikus fizetési eszközökről;
- 172/1997. (X. 6.) Korm. rendelet a pénztárak központi nyilvántartásával összefüggő egyes feladatokról, a pénztáraknak, valamint a foglalkoztatóknak a pénztártagra vonatkozó adatszolgáltatási kötelezettségéről;
- 37/1996 (XII.28.) PM rendelet az értékpapírkód elemeinek tartalmi meghatározásáról;

- 3/2008. (II. 26.) PM rendelet a hitelintézetek által a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete részére szolgáltatandó adatok köréről és az adatszolgáltatás módjáról;
- 5/2004. (II. 12.) PM rendelet befektetési szolgáltató és a külföldi székhelyű befektetési szolgáltató magyarországi fióktelepe üzleti, szolgáltatási tevékenységéhez, a befektetési vállalkozás és hitelintézet kereskedési könyv vezetéséhez, az árutőzsdei szolgáltató és az elszámolóház szolgáltatási tevékenységéhez kapcsolódó, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete részére történő adatszolgáltatási kötelezettségéről;
- 8/2001. (PK.19.) MNB rendelkezés a jegybanknak szolgáltatandó információiról;
- 9/2001. (MK 147.) MNB rendelkezés a pénz- és elszámolás forgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól;
- A PSZÁF Felügyeleti Tanácsának 7/2006. (IX. 28.) számú ajánlása a hitelkockázatkezelés hatékonyságának növeléséről;
- A PSZÁF Felügyeleti Tanácsa és a Magyar Könyvvizsgálói Kamara közös ajánlása (10/2006. – XI.30.) könyvvizsgálók által a PSZÁF-nak évente készítendő külön kiésszítő jelentés szerkezetéről és tartalmáról.

A köztük lévő hasonlóság a funkcionalitás szükségességéből származtatható hasonlóságot, illetve a matematikai algoritmusok és eljárások egyezőségét nem haladja meg. Ugyanakkor minden programozó alkalmaz olyan típusmegoldásokat (szubrutinokat), amelyeket akár maga fejlesztett ki, akár valamely programkönyvtárból származnak, és amelyeket szabadon alkalmazhat programozói tevékenysége folyamán.”

Ad 5. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 5. albekezdése):

„Az alperesek által fejlesztett program elkészítése a rendelkezésre álló specifikációk alapján – amelyet a G. Rt. részére az S. Takarékszövetkezet szakemberei készítettek – az egyes modulok működési jellemzőitől függően egy 6-8 fős fejlesztői csoportot feltételezve a fejlesztési technológiák akkori színvonalán kb. 6 hónap alatt elvégezhető volt a leszállításkori állapotban. Természetesen minden programelkészítési időszükséglet csökken akkor, ha hasonló feladat elvégzésében egy programozó előzetesen részt vett.”

Ad 6. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 6. albekezdése):

„Egy program demóváltozata általában nem alkalmas valós működési tényezők szimulálására, mivel legtöbb esetben, s az itt érintett demóváltozatok esetében is csak képernyőtartalmakat jelenít meg, viszont a valós működés sajátosságainak bemutatására csak vizuálisan alkalmas, éles üzem szimulálását nem teszi lehetővé. A csatolt demóváltozatról az azonban megállapítható, hogy az a G. Rt. szoftveréhez készült. Ugyanakkor a demóváltozat – a fenti okok miatt – nem alkalmas érdemi összehasonlításra sem az I. Rt. sem a G. Rt. éles üzemi rendszerei tekintetében.”

Ad 7. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.1. fejezet 7. albekezdése):

„Nem bizonyítható, de nem is cáfolható az a tény, hogy alperesek a felperesnél folytatott munkájuk során jelentős banki ismeretekre tettek szert. Ugyanakkor ha ilyen ismereteknek nem lettek volna birtokában, akkor sem volna bizonyítható, hogy ezen ismeretek a felperestől származnak, mivel (amint azt az S. Takarékszövetkezet levelében feltüntette) a takarékszövetkezetnél végzett munkájuk során nagyban a megbízó által átadott szakismeretre támaszkodtak.

Az alperesek számára a munkák elvégzésére rendelkezésre álló idő elegendő volt ahhoz, hogy a szerződésben megjelölt teljesítéseket az általuk alkalmazott fejlesztőeszközökkel elvégezzék anélkül, hogy más fejlesztéseket igénybe kelljen venniük. Azt, hogy az alperes valóban felhasználta-e a programfejlesztéseket, amelyeket a felperesnél fejlesztett, illetve végzett, nem megállapítható, de a csatolt iratokból kitűnik, hogy az alperes(ek) már a felpereshez való belépéskor, illetve az ott végzendő munkák megkezdése előtt már birtokában voltak programozói ismereteknek a banki területről. Annak minősítése, hogy a személyek egyéni képességük tekintetében milyen ismeretekkel bírnak, nem kompetenciája eldönteni a testületnek.”

Ad 8. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.2. fejezet 1. albekezdése):

„Igen, ennek lehet az oka a kérdésben hivatkozott fejlesztés, mivel az bír olyan szakmai fejlesztési elemekkel, amelyek kifejlesztésére a felperesnek is szüksége lehetett, és az alperes már korábban fejlesztett az adott területen. Annak minősítése, hogy a személyek képességük tekintetében milyen ismeretekkel, tudással bírhattak közel tíz évvel ezelőtt, nem kompetenciája eldönteni a testületnek.”

Ad 9. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.2. fejezet 2. albekezdése):

„Nem zárható ki, illetve nem bizonyítható elektronikus aláírás és időbélyeg hiányában az állományok megváltoztatása. Erre utalnak az ellentmondó dátumadatok is, amelyek a lefoglalt állományokban megjelennek, és az adathordozók az eljárás korábbi szakaszában sem voltak hiteles formában kezelvek.”

Ad 10. Az eljáró tanács e helyen idézi az informatikai szakvélemény megállapításait (3.2. fejezet 3. albekezdése):

„Ha egy elektronikus anyag nem rendelkezik elektronikus aláírással és hiteles időbélyeggel, akkor a benne lévő elektronikus információk hitelessége nem áll fenn. Az elektronikus adatok bizonyítéki erővel csak ezen jellemzőkkel ellátva rendelkeznek. Az elektronikus aláírásra vonatkozó 2001 évi. XXXV. tv. 29. § (3) alapján került beiktatásra 1952 évi. III tv.

a Polgári perrendtartásról szóló törvény alábbi paragrafusaiba az elektronikus úton kezelt elektronikus adathordozón tárolt adatok tekintetében, amely az akkori keretek szerint az alábbiak szerint fogalmazott. (Ez napjainkban csak szigorodott az elektronikus bizonyítási eszközök elterjedésével. De a nyomozati eljárás során már a büntető eljárás sem alkalmazta ezt, és jelen polgári peres eljárásban sincs ilyen jellegű adat.) Figyelemmel az akkor érvényes szabályozásra az elektronikus információk tekintetében a Pp. 196. § (1) alapján a magánokirat az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetve elfogadta vagy magára kötelezőnek ismerte el, feltéve, ha ennek a feltételeit teljesíti. Ezen paragrafus *f)* bekezdés szerint ha 'az elektronikus okiraton kiállítója minősített elektronikus aláírást helyezett el'. Azaz tartalmazza az elektronikus adatok bizonyítéki kritériumait, ez nem helyettesíthető papíralapú hiteles dokumentummal, illetve bármilyen más megoldással sem, mivel a bizonyítékiságot az adathordozó jellegétől függetlenül az elektronikus adat sértetlenségével kell bizonyítani."

A fentieket követően az eljáró tanács az alábbi összegző megállapításokat teszi. A banki szoftverek szerzői jogi védelme kérdésében legalább három különös megfontolást érdemlő körülmény ismerhető fel.

Miközben a számítógépi programalkotásokra általában is igaz, hogy az alkalmazott kifejezőmódot alapvetően az ellátandó, megvalósítandó funkciók determinálják, e körülmény egyes célszoftverek esetében, mint amilyen a tárgybeli banki szoftver is, még inkább érvényesül.

A különböző speciális banki célszoftverek esetében azonban nem csupán a megvalósítandó funkciók azonosak, hanem – részben az alapvető üzleti modellek hasonlósága (pl. a kamatszámítás részletszabályai), részben pedig a matematika általános szabályai miatt – a szoftverben alkalmazott algoritmusok is szükségszerűen nagyfokú egyezőséget mutatnak.

A pénzügyi intézetek ráadásul szigorú állami felügyelet alatt állnak, aminek következtében tevékenységüket, a jogszabályokon túl, normatív keretek közé szorítják a felügyeleti szervek kötelező előírásai, illetve kötőerővel ugyan nem bíró, de mégiscsak egyfajta hatósági elvárást tükröző ajánlásai. Különösen erre az utóbb említett normatív anyagra jellemző, hogy aprólékosan, a technikai részletszabályozásig terjedő módon igyekszik egységesíteni a pénzügyi intézeti szoftverekkel szembeni funkcionális elvárásokat, például a teljesítendő adat-szolgáltatások és más jelentések formátumát és tartalmát.

A fenti körülményekből az következik, hogy a speciális banki célokat szolgáló számítógépi programalkotások – egyebek mellett az ellátandó funkciók nagyfokú hasonlósága, az alkalmazott matematikai algoritmusok lényegi egyezősége, illetve a területet szabályozó normatív anyag részletessége miatt – akkor is nagyfokú hasonlóságot mutathatnak, ha egyébként az ilyen programok szerzői mások programalkotásait a fejlesztés során nem használják fel. A banki célokat szolgáló számítógépi programalkotások nagyfokú hasonlóságából önmagában tehát nem lehet a szerzői jogok megsértésére, azaz más, hasonló célú

programalkotások jogosulatlan felhasználására következtetni, sőt a nagyfokú hasonlóság szükségyszerű a részletes szabályozásnak megfelelő működéshez.

Az eljáró tanács megjegyzi, hogy mivel az eljárás magával a számítógépi programalkotással függött össze, az eljáró tanács kifejezetten nem vizsgálta a számítógépi programalkotáshoz kapcsolódó dokumentumok esetleges hasonlóságának okait.

*Dr. Tomori Pál, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Dr. Munkácsi Péter, a tanács szavazó tagja*

RÁDIÓMŰSOR SUGÁRZÁSA

SZJSZT-02/08/1

A Fővárosi Bíróság megkeresése

A Fővárosi Bíróság által feltett kérdés

1. Nyilatkozzon a szakértő arról, hogy a felperes által készített, majd pedig később kereskedelmi forgalomba kiadott kabaré műsorszámok esetében a további kereskedelmi célú felhasználáshoz szükséges-e a felperes hozzájárulása vagy sem!
2. Nyilatkozzon a szakértő arról, hogy a kabaré műsorszámok az ún. „nagyjogos” vagy az ún. „kisjogos” művek közé sorolhatóak-e!
3. Nyilatkozzon a szakértő arról, hogy a Magyar Rádió felperes által CD-n kiadott kabaréműsor felvételei vonatkozásában fennmarad-e a Magyar Rádiót megillető sugárzási jog vagy sem!
4. Válaszolja meg a peres felek esetlegesen felmerülő, az ügygel összefüggésben álló további kérdéseit, amennyiben arra szakértői kompetenciája kiterjed!

A felperes által feltett kérdés

A fentiek alapján kérjük az SZJSZT megkeresését arra vonatkozóan, hogy a kabaréműsorok nagyjogos vagy kisjogos irodalmi kategóriába tartoznak-e és arra vonatkozóan is, hogy a Magyar Rádió CD-n kiadott kabaréműsor-felvételei vonatkozásában fennmarad-e a Magyar Rádiót RTV-szervezetként megillető sugárzási jog, és a kabaréműsor más rádió által történő sugárzására kell-e engedélyt kérni a Magyar Rádiótól.

Az eljáró tanács szakértői véleménye

Ad 1. A bíróság 19.P.24.384/2006/8. számú végzésében rögzített tényállása szerint a Magyar Rádió Zrt. (a továbbiakban: felperes) által készített egyes rádiókabaré-műsorokat a felperes CD-n kereskedelmi forgalomba hozta, az ily módon kereskedelmi célból forgalomba hozott hangfelvételeket pedig ezt követően az I. K. SZ. Kft. (a továbbiakban: alperes) által üzemeltetett Budapest Rádió a nyilvánosságához közvetítette.

A feltett kérdés megválaszolásához elsősorban a „műsor” fogalmának mint a rádiószervezetek szerzői jogi védelme elsődleges tárgyának meghatározására van szükség. Tekintettel azonban arra, hogy a műsor fogalmát a Szerzői Jogi Szakértő Testület az SZJSZT 28/2003-as számú szakvéleményében már értelmezte, az eljáró tanács e helyen idézni tartja szükségesnek az abban rögzítetteket.

„A Római Egyezmény¹ 13. Cikke értelmében, melyet a hatályos Szjt. 80. §-ában foglalt rendelkezések ültettek át a magyar jogba, a műsorsugárzó rádió-, illetve televízió-szervezetek saját sugárzott műsoruk tekintetében megilleti a sugárzott adásuk rögzítésére vonatkozó kizárólagos jog, valamint a rögzített sugárzott adás többszörözésére vonatkozó kizárólagos jog, amennyiben a rögzítés a műsorsugárzó szervezet hozzájárulása nélkül történt, továbbá abban az esetben, ha a rögzítés a jogszabály által külön jogosulti hozzájárulás nélkül megengedett (szabad felhasználásnak minősülő) célból történt, de a többszörözés célja ettől eltérő. Az Egyezmény eredeti angol nyelvű szövege a fenti szabályt a következőképpen tartalmazza:

'[Article 13] Broadcasting organisations shall enjoy the right to authorise or prohibit

[...] (b) the fixation of their broadcast;

(c) the reproduction:

(i) of fixations, made without their consent, of their broadcasts;

(ii) of fixations made in accordance with the provisions of Article 15, of their broadcasts, if the reproduction is made for purposes different from those referred to in those provisions [...]

A szomszédos jogi védelem pontos tárgya szempontjából kiemelendő, hogy az Egyezmény – ahogy a fenti angol nyelvű szövegéből pontosan látható – a „broadcast” (sugárzott adás) kifejezést használja. Az Egyezmény 3. Cikke a sugárzás fogalmát pedig úgy határozza meg, hogy az hangok vagy képek és hangok vezetékek nélkül történő nyilvános vételre szánt közvetítése:

'[Article 3 ...] (f) 'broadcasting' means the transmission by wireless means for public reception of sounds or of images and sounds.'

A TRIPS² megállapodás 14. Cikkének 3. bekezdése ugyancsak előírja a műsorsugárzó szervezet jogát arra, hogy megtiltsa sugárzott adásának engedély nélküli rögzítését, illetve a rög-

¹ Az előadóművészek, hangfelvétel előállítók és a műsorsugárzó-szervezetek védelméről, 1961-ben, Rómában létrejött nemzetközi egyezmény. Magyarországon kihirdette az 1998. évi XLIV. Törvény. (Az eljáró tanács megjegyzése.)

² A Szellemi Tulajdon Kereskedelmi Vonatkozásairól szóló Egyezmény. Magyarországon kihirdette az 1998. évi IX. törvény. (Az eljáró tanács megjegyzése.)

zített adás engedély nélküli többszörözését. A megállapodás nem határozza meg a sugárzás, illetve a sugárzott adás fogalmát. Ezekre azonban ugyanazokat a kifejezéseket használja, mint a Római Egyezmény ('broadcasting' és 'broadcast'). A megállapodás több rendelkezése hivatkozik a Római Egyezményre (lásd: 1 Cikk 3. bekezdése, 2. Cikk 2. bekezdése, 3. Cikk 1. bekezdése, illetve a 14. Cikk 6. bekezdése). Miután a megállapodás nem tartotta szükségesnek az említett kifejezések külön, eltérő meghatározását, azok nyilvánvalóan a Római Egyezményben foglaltak szerint értelmezendők. Ezt a megállapodás 2. Cikkének 2. bekezdése is megerősíteni látszik.

A fentiek kiemelése a megbízó által feltett kérdések szempontjából azért fontos, mert amennyiben a magyar Szjt. 80. §-ának szövege bármilyen kétséget is hagyyna afelől, mit is jelent a magyar jogszabály által használt, szomszédos jogi értelemben védett 'műsor' kifejezés, úgy ennek értelmezésekor az Szjt. 80. §-ában foglalt rendelkezés alapjául szolgáló nemzetközi egyezménysszöveg pontos eligazítást ad. A 'műsor', melynek hozzájárulás nélküli rögzítése és többszörözése ellen a rádió- és televízió-szervezeteket szomszédos jogi védelem illeti meg, valamilyen hangokat vagy képeket és hangokat tartalmazó közvetítés, sugárzott adás."

Bár a jelen ügy tárgya nem a műsor többszörözése vagy rögzítése, hanem annak nyilvánossághoz közvetítése, az eljáró tanács a szakértői testület korábbi szakvéleményét e kérdésben is iránymutatónak tekinti.

A per tárgyát képező ügyben – a kirendelő végzésben rögzítettek szerint – azonban az alperes felhasználásának eszköze nem a felperes sugárzott adása, hanem annak kereskedelmi célból forgalomba hozott változata volt. E körülménynek azért is jelentősége van, mert az adás valamely hordozón történő forgalomba hozatalára jellemzően csupán az eredeti adás – esetenként jelentős átalakítását eredményező – újraserkesztése, újrakeverése után kerülhet sor, igazodva ezzel az eltérő felhasználási környezet kívánalmaihoz. Ezek a tevékenységek, illetve végső soron önmagában a kereskedelmi célú forgalomba hozatal pedig azt eredményezi, hogy az ily módon megváltoztatott rögzített adás felett az azt előállító rádiószervezet többé már nem gyakorolhatja az Szjt. 80. §-ában meghatározott kizárólagos jogait.

Az a következtetés, hogy a kereskedelmi célú forgalomba hozatal követően a felperes már nem gyakorolhatja az Szjt. 80. §-ában meghatározott kizárólag jogokat ugyanakkor nem jelenti azt, hogy felperes elveszítette volna rendelkezési jogát adása felett. E tényből csupán az következik, hogy a kereskedelmi célú forgalomba hozatal követően az „adás” alapján készített és kereskedelmi célból forgalomba hozott CD tartalma már nem „műsorként”, hanem „hangfelvételnél”, jogosultja pedig nem a műsort előállító rádiószervezetként, hanem a hangfelvételt készítő hangfelvétel-előállítóként áll védelem alatt.

A jelen ügygel érintett kereskedelmi célból forgalomba hozott hangfelvétel sugárzásához az alperesnek a hangfelvétel előállítójától felhasználási engedélyt tehát nem kellett beszereznie, e körben elégséges számára az Szjt. 77. §-ának (1) bekezdésében említett szomszédos jogi díjigénynek a közös jogkezelő szervezetek – a hangfelvétel-előállítók vonatkozásában

a Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége – részére történő megfizetése. A felperes jogdíját a közös jogkezelő szervezettől, annak belső szabályai szerint igényelheti.

A rádióműsor kereskedelmi célból történő forgalomba hozatala után a műsort készítő szervezet mint hangfelvétel-előállító engedélyre szükséges a kereskedelmi célból forgalomba hozott műpéldányon rögzített hangfelvételnek az Sztj. 76. §-ában meghatározott valamennyi felhasználási módja esetén. Az eljáró tanács azt is rögzíteni kívánja, hogy a rádióműsort készítő szervezet, mint a kereskedelmi célból forgalomba hozott hangfelvétel előállítója, jogosult valamennyi – engedélyezési jog hiányában is létező – díjigény érvényesítésére is a megfelelő közös jogkezelő szervezet útján.

Ad 2. Az Sztj. 27. §-ának (1) bekezdése szerint az írók, a zeneszerzők és a szövegírók képviseletében – a színpadra szánt irodalmi művek és a zenedramai művek vagy jeleneteik, illetve keresztmetszeteik, valamint a szakirodalmi művek és a nagyobb terjedelmű, nem színpadra szánt szépirodalmi művek (pl. regények) felhasználása kivételével – a már nyilvánosságra hozott művek sugárzásának engedélyezésére és az ennek fejében fizetendő díjak mértékére vonatkozóan az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezet (az Artisjus Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület) köt szerződést a felhasználóval. E közös jogkezelés az Sztj. 91. §-ának (2) bekezdése értelmében kötelező, vagyis az ellen a jogosultak nem tiltakozhatnak.

Az eljáró tanács megítélése szerint a rádiókabaré-műsorszámok keretében elhangzó szerzői művek műfaja nem egységes. Vannak közöttük – jellemzően többszereplős, a közönség interakciójára, illetve helyzetkomikumra építő – kifejezetten színpadra szánt alkotások, amelyek sugárzásához – következően az Sztj. fent idézett 27. §-ából – a felhasználónak közvetlenül a szerzőtől kell engedélyt kérnie. Az ilyen típusú műveket a szakirodalom „nagyjogos műként”, az említett felhasználási engedélyt pedig „nagyjogos engedélyként” is szokta említeni.

A rádiókabarében azonban megjelenhetnek nem színpadra szánt irodalmi alkotások is, például rádiós jegyzetek, tárcák. Ezen szerzői művek felhasználása – következően az Sztj. fent idézett 27. §-ából – a kötelező közös jogkezelés körébe tartozik, azok sugárzásához tehát szerzői szempontból kizárólag az e tárgykörben nyilvántartásba vett Artisjus engedélyre van szükség. Ezeket a műveket a szakirodalom „kisjogos műként”, a közös jogkezelés útján adott engedélyt pedig „kisjogos felhasználási engedélyként” is szokta említeni.

Azt eldönteni, hogy az adott ügyben felhasznált rádiókabaré-művek kis- vagy nagyjogos műnek minősülnek-e, ebből következően pedig, hogy kitől lehet a felhasználáshoz szükséges engedélyeket érvényesen beszerezni, csak azok megismerése után lehet. Erre az eljáró tanácsnak lehetősége nem volt, mivel azokat a számára átadott iratok nem tartalmazták. Az eljáró tanács ugyanakkor alá kívánja húzni, hogy a felek jogvitája – a rendelkezésére bocsátott iratok alapján – nem szerzői, hanem szomszédos jogi jellegű, annak eldöntése szempontjából ezért a megfelelő szerzői engedély meglétének nincs jelentősége.

Ad 3. A felperest rádióműsorának kereskedelmi célból hangfelvételnél forgalomba hozatala után, annak sugárzása vagy bármely más módon történő nyilvánosságához közvetítése ellenértékeként az Szt. 77. §-ának (1) bekezdése szerinti díjigény illeti meg. Ezt a díjigényt a felperes az e célból nyilvántartásba vett közös jogkezelő szervezet, a Magyar Hanglez-kiadók Szövetsége útján érvényesítheti.

Ad 4. Az eljáró tanács a felperes kérdéseire a korábbi válaszai során kimerítő feleletet adott.

*Dr. Debreczeni Ferenc, a tanács elnöke
Dr. Békés Gergely, a tanács előadó tagja
Dr. Wéber Judit, a tanács szavazó tagja*

GYŰJTEMÉNYES MŰ KIADÁSÁNAK DÍJAZÁSA

SZJSZT-03/08/1

A Csongrád Megyei Bíróság megkeresése

A Fővárosi Bíróság által feltett kérdés

1. A peres felek által kötött szerződésben kikötött szerkesztői díjazás a felperes által elvégzett munkával összefüggésben feltűnően aránytalanak tekinthető-e figyelemmel a szokásos piaci értékekre, illetőleg árakra vagy sem?
2. Nyilatkozzon továbbá, hogy a jelenlegi szerzői, illetőleg kiadói gyakorlatot ismerve a felperes milyen ellenértékre volna jogosult, amely mellett már az értékaránytalanság nem volna feltűnő!
3. Nyilatkozzon a testület, hogy ha a felperes által a könyv elkészítése érdekében kifejtett összes munkát veszi figyelembe, ennek ellenértékeként 200 000 Ft teljesítése feltűnően aránytalanak minősül-e vagy sem az elvégzett munkához viszonyítva!
4. Ha a 3. pontra igen a válasz, úgy a piaci, kiadói gyakorlat mellett milyen összeg mellett volna a felperesi szolgáltatásért az ellenszolgáltatás nem feltűnően aránytalan?

Ad 1. A peres felek között 2006. május 1. napján létrejött szerződésben a felperes B. J. arra vállalt kötelezettséget, hogy a Nagy szentesi sportkönyv című mű szerkesztését a megbeszélrt határidőre elvégzi. Munkájáért 200 000 Ft szerkesztői díjat kötöttek ki. E feladatának a felperes eleget tett.

A szerződés jellegét vizsgálva azt lehet megállapítani, hogy ez kizárólag szerkesztési munka elvégzéséről és díjazásáról szól. A megszerkesztett kézirat kiadására vonatkozóan a szerződés nem tartalmaz kikötést, így tehát kiadói szerződésnek – amelyben a felek a felhasználási jog átengedésének feltételeit, az átengedett jog terjedelmét és annak ellenértékét stb. szabályoznák – nem tekinthető. Ebből kiindulva adott esetben a megbízási szerződésben kikötött szerkesztői díj mértéke már eleve nem vethető egybe valamely kiadói jogot is tartalmazó szerződésben meghatározott hasonló díjazással, mivel ez utóbbi az elvégzett munka mellett szolgáltatásként a mű felhasználásával kapcsolatban is jogokat biztosít a kiadó számára.

A kifejtetteket figyelembe véve az eljáró tanács álláspontja szerint a peranyagban szereplő szerződésben kikötött 200 000 Ft az elvégzett munkával arányban álló díjazásnak tekinthető, illetve – a bíróság által feltett kérdésre válaszolva – a díj a szóban forgó szerződésre tekintettel nem minősíthető az elvégzett munkával feltűnően aránytalannak.

Ad 2. A felperes által szerkesztett művet az alperes kiadta, kiadói szerződést azonban a felek nem kötöttek. Ezzel kapcsolatban az eljáró tanács az alábbiakra mutat rá.

Az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban Sztj.) 1. §-ának (2) bekezdése szerint védelem alatt állnak. Ennek alapján valamely mű bármilyen felhasználására és minden felhasználás engedélyezésére a szerzőnek van kizárólagos joga. Eltérő rendelkezés hiányában a mű felhasználására engedély felhasználási szerződéssel szerezhető [Sztj. 16. § (1) bekezdés]. Irodalmi művek kiadás útján történő felhasználására a felek kiadói szerződést kötnek, amelynek alapján a szerző köteles a művet a kiadó rendelkezésére bocsátani, a kiadó pedig jogosult azt kiadni, valamint forgalomba hozni, és köteles a szerzőnek díjat fizetni [Sztj. 56. § (1) bekezdés]. Ezek a szabályok vonatkoznak az ún. gyűjteményes művekre is, amennyiben tartalmuk összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű [Sztj. 7. § (1) bekezdés].

Mivel a szerzői jog megsértéséhez a törvény jogkövetkezményeket fűz, szükség van a jelenleg fennálló helyzet mielőbbi megszüntetésére megfelelő kiadói szerződés megkötésével. A szerkesztői díjat érintően annak természetesen nincs akadálya, hogy a felek a megkötendő szerződés alapján járó díjazásba betudják az 1. kérdésnél hivatkozott szerződés szerinti díjat.

A feltett kérdésre válaszolva: a szerkesztői díj mértékét a felek a munka minősége, mennyisége, a mű értékesítési lehetőségei stb. figyelembevételével közös megállapodással alakítják ki.

Az Sztj. 16. §-ának (4) bekezdése erre nézve csupán iránymutatásként tartalmazza azt a szabályt, hogy a díjazásnak eltérő megállapodás hiányában a felhasználáshoz kapcsolódó bevétellel kell arányban állnia. Ezen túlmenően összegerszerű megállapítást az eljáró tanácsnak nem áll módjában tenni.

Ad 3–4. A felperes nemcsak a kiadvány szerkesztését végezte, de egyes anyagok szövegének szerzője volt, továbbá fényképeket is készített.

E munkákat érintően az előző pontokban foglaltak értelemszerűen szintén irányadók. Mindezekon túlmenően, a bíróság által feltett 3. és 4. kérdésre válaszolva: mivel a felperes eddig csak szerkesztésért kapott díjazást – jóllehet szöveget írt és fényképeket is készített –, az idáig kapott díjazása nem áll arányban az általa végzett munkák ellenértékével, és nem terjed ki az általa alkotott művészek felhasználási jogának átengedéséért őt megillető ellenértékre (szerzői jogdíjra).

*Dr. Lindner Gyula, a tanács elnöke
Marácziné dr. Mann Judit, a tanács előadó tagja
Dr. Kiss Zoltán, a tanács szavazó tagja*

ÉPÍTÉSZETI MŰ SZERZŐI JOGÁNAK MEGSÉRTÉSE

SZJSZT-09/08/1

A Bács-Kiskun Megyei Bíróság megkeresése

A bíróság által feltett kérdések

„A szakértői testület feladata annak véleményezése, hogy az alperesnek az S. Kft. Nagykanizsa, Kaposvári úti telephelyén épült üzem negyedik épületének tervezése, illetve kivitelezése során a felperes szerzői jogát – hozzájárulás és egyetértés hiányában – megsértették-e, és ha igen, milyen értékű gazdagodástól esett el a felperes.

A szakértői testület adjon továbbá választ az általa fontosnak tartott egyéb kérdésekre!”

Az eljáró tanács szakértői véleménye

A rövid tényállás

A felperes N. A. vezető építésztervezőként a K. Kft. alkalmazottjaként tervezte az S. Kft. Nagykanizsa, Kaposvári úti telephelyén 1994 és 1999 között épült üzem első három ütemét.

A negyedik ütem megépítése előtt az építető megkereste ugyan a felperest, megbízást azonban sem neki, sem a K. Kft.-nek nem adott. (Valójában a K. Kft.-nek már nem is adhatott, mert a társaság felszámolása folyamatban volt, az eljárás 2004. 03. 12-én be is fejeződött.)

A terveket a B. Kft. elsőrendű alperes megbízása alapján a másodrendű alperes, B. Z. készítette.

A felperes által készített terveket az alperesek a felperes hozzájárulása nélkül felhasználták, a negyedik ütem során elkészült műanyagfröccsöntő-csarnok épülete nyaktaggal a felperes által tervezett, már meglévő épületszárnyhoz csatlakozott.

A felperes, amint észlelte az építkezés megindulását, az építésügyi hatósághoz és az illetékes építéskamarához fordult. Sérelmezte egyrészt, hogy a másodrendű alperes tervezői jogosultságát túllépte, mert É2 jogosultsága alapján a 2000 m² alapterületet meghaladó épület tervezésére nem volt jogosultsága, másrészt nem kérte az eredeti épület tervezőjének hozzájárulását a tervek felhasználásához, illetve nem konzultált vele előzetesen, és engedély nélkül alakította át a meglévő épületeket.

A Pest Megyei Építész Kamara megállapította, hogy a másodrendű alperes megszegte a MÉK (Magyar Építész Kamara) Etikai fegyelmi szabályzatát, mert a meglévő üzempépület tervezőjétől nem kért engedélyt az üzem átépítéséhez, és nem kezdeményezett vele együttműködést. Fegyelmi büntetésként tagsági viszonyának hat hónapos felfüggesztését rendelte el. A kamara 2006. január 16. napján kelt 0620004/2006 számú határozatát a másodfokú kamarai eljárás során is helybenhagyták.

A felperes szerzői joga megsértésének megállapítását és gazdagodás címén 5 780 000 Ft megtérítésre kötelezését kérte a bíróságtól. Ezen anyagi igényének számítási módjaként a negyedik ütemben megvalósult épület becsült beruházási költségéből és a MÉK Építészeti alktatások és szolgáltatások díjszámítási szabályzata alapján kiszámolt tervezési díjból indult ki, a követelt összeg a díjszabás alapján a tervezési díj (57 800 000 Ft) 10%-a.

A bíróság által összefoglalt rövid tényállás szerint: „a bizonyítási eljárás adatai alapján a felperes rendelkezik a K. Kft. által megszerzett szerzői jogokkal a K. Kft. taggyűlési határozata értelmében”. Ez lényegében az 1990. április 5-én kelt egyeztetésről készült jegyzőkönyv, amelyet a társaság tagjai a tervezési tevékenység, illetve a szerzői jogok kérdésében vettek fel.

Itt utal az eljáró tanács arra, hogy az épület korábbi fázisainak tervezése (1994–1999) idején hatályos, szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvény (rSzt.) 14. §-a és az rSzt. végrehajtása tárgyában kiadott 9/1969 (XII. 29.) MM. rendelet (Sztj.Vhr.) 12. § (2) bekezdésében foglaltak értelmében a szerzői jogok egyébként is a munkavállaló szerzőre visszaszálltak a munkáltató megszűnése okán.

Szintén a tényállás megállapítása kapcsán megjegyzi az eljáró tanács, hogy a peres iratokhoz csatolt, a negyedik ütemre vonatkozó tervezői szerződés nem az első- és másodrendű alperesek között, hanem az elsőrendű alperes és a B. Kft. között jött létre. Arra vonatkozóan, hogy a másodrendű alperes a B. Kft. alkalmazottjaként munkaviszonyban készítette a terveket, a 2006. november 27-i tárgyalási jegyzőkönyvben rögzített alperesi nyilatkozatok utalnak.

Megjegyzés

Az eljáró tanács megállapítja, hogy Bálint Péter tanácsstag csak névrokona B. Z. másodrendű alperesnek.

Az alkalmazott jog

Az eljáró tanács a szakvélemény készítésénél a jogsértés megállapítására okot adó magatartás elkövetésének – azaz az épület negyedik fázisának az elkészítése – idején hatályos szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Sztj.) rendelkezéseit vette alapul, az Sztj. 107. § (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel. A felperes engedélye nélküli felhasználásra ugyanis már az új Sztj. hatálybalépését követően került sor.

Az eljáró tanács véleménye

Az Sztj. 1. §-a (2) bekezdésének *k*) pontja értelmében az építészeti alkotás és annak terve is szerzői jogi védelem alatt áll.

A jogi és építészeti szakirodalom és bírói gyakorlat egységes abban a kérdésben, hogy

- a szerzői jogi védelem a létesítmények terveit és a kész épületet is megilleti, továbbá
- az építészeti alkotások körébe tartoznak a műszaki létesítmények is, valamint
- az egymásra épülő tervfázisok önállóan is védelemre tarthatnak igényt, amennyiben a védelem feltételeként megkívánt egyéni eredeti jelleget magukon viselik.

Az Sztj. 16. §-ának (1) bekezdése értelmében a szerzői jogi védelem alapján a szerzőt megillető kizárólagos jog felöleli a mű anyagi és nem anyagi formában való felhasználását és a felhasználás engedélyezését.

Az Sztj. 17. §-ának *f*) pontja szerint felhasználásnak minősül a mű átdolgozása is.

Az Sztj. 29. §-ában foglaltak mintegy megismétlik, hogy a szerzőt kizárólagos jogként megilleti a mű átdolgozása és ennek engedélyezése. Az átdolgozás fogalmát illetően a törvény 29 §-a szerint átdolgozás a mű minden olyan megváltoztatása is, amelynek eredményeként az eredeti műből származó más mű jön létre.

Építészeti alkotások nyelvére lefordítva: a szakvélemény alapjául szolgáló tervek vonatkozásában a három fázisban már meglévő épület új épületszárnyal való kiegészítése, a meglévő épülethez csatolása is az eredeti mű átdolgozásának minősül.

A Szerzői Jogi Szakértői Testület álláspontja szerint az Sztj.-nek az átdolgozásra vonatkozó 29. §-a értelmében az eredeti szerző engedélye még abban az esetben is szükséges, amennyiben a már meglévő épületek tervei, illetve az épületek fizikai formájukban a hozzáépítéssel nem változnak. Alátámasztják ezt a Szerzői Jogi Szakértői Testületnek építészeti tervek megváltoztatása és a továbbtervezése tárgyában adott korábbi szakvéleményei.³

³ SZJSZT 35/2002 és 26/2004 sz. szakvélemény. (Megjelent az Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 2004. decemberi számában, valamint A szerzői jog a gyakorlatban, Budapest, KJK, 2004 c. kézikönyvben.)

I.

Az eljáró tanács véleménye, hogy az építetőknek az eredeti tervező engedélyét az épület továbbépítéséhez meg kellett volna szereznie, vagy a továbbtervezéshez a közreműködését kellett volna kérnie.

Az engedély nélküli felhasználással a tervezőt ért jogsérelem értékelése az Szjt. alábbi szabályainak az összevetésével történhet.

- Az Szjt. 13. §-a értelmében a szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy jó hírnevére sérelmes. A mű megcsonkítása, eltorzítása a mű lényeges jellemzőinek a körébe való beavatkozás műfajtként és felhasználási módonként eltérően ítélandó meg.
- Az Szjt. 50. §-a szerint ha a szerző a felhasználáshoz hozzájárult, a felhasználáshoz elengedhetetlen vagy nyilvánvalóan szükséges, a mű lényegét nem érintő változtatásokat köteles végrehajtani.
- Az Szjt. 67 §-ának (1) bekezdése az építészeti alkotások tekintetében jogosulatlan megváltoztatásnak minősíti az építészeti alkotás vagy létesítmény tervének a szerző hozzájárulása nélküli olyan megváltoztatását, amely a külső megjelenést vagy a rendeltetészerű használatot befolyásolja.

Az Szjt. 29. §-ában és a 67. § (1) bekezdésében foglalt szabályok viszonyával a Szerzői Jogi Szakértő Testület több szakvéleményében⁴ is foglalkozott. Az SZJSZT 26/2004 számú szakértői vélemény e korábbi szakvéleményekben foglaltakat iránymutatónak tartva kiemelte, hogy az Szjt. „...13. és 50. §-a általános rendelkezéseket tartalmaz. Ezzel szemben a 67. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezés kizárólag az építészeti alkotások és műszaki létesítmények terveire vonatkozik. Az ilyen tervek megváltoztatásával kapcsolatban – a személyiségi jogok szempontjából – a 67. § (1) bekezdésének rendelkezéseit kell alkalmazni. A törvény az ilyen alkotások esetében – a miniszteri indoklás fent idézett részében említett életszerűbb szabályozás igényének megfelelően – még pontosabban meg kívánta jelölni, mely esetekben lehet szó a szerző személyhez fűződő jogainak a sérelméről. Az is nyilvánvaló azonban, hogy ezen a körön belül is az általános rendelkezéseket kell figyelembe venni; tehát a szerző személyhez fűződő jogát ebben a körben is művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, vagy más olyan megváltoztatása, megcsorbítása sérti, amely becsületére vagy hírnevére sérelmes.”

Az építészeti tervek vizsgálata alapján megállapítható, hogy a már meglévő épületnek további épülettel történő bővítése a funkció kiegészítését szolgálta, a beépítési lehetőség fennállt.

Az üzemépület tervezése a korábbi tervezőknek sem a becsületét, sem a hírnevét nem érintette hátrányosan (Szjt. 13 §).

⁴ SZJSZT 02/2001, 35/2002 és 26 /2004 sz. szakvélemény (Vö. 1. sz. lábjegyzet)

A tervek alapján megállapítható, hogy az új épület tervezése az épületegyüttes külső megjelenését, látványát a meglévő főhomlokzat felől nem befolyásolta, mert az új épületrész a már meglévő épületek mögött helyezkedett el. Az új épület az eredeti, rendeltetésszerű használatot nem érinti. [Szt. 67 § (1) bek.].

Az eljáró tanács szükségesnek tartja megemlíteni, hogy az építtetőnek lehetősége van a szerzővel való felhasználási szerződésben az építészeti terv átdolgozásnak minősülő továbbtervezésére vonatkozóan is megállapodást kötni, és e körben a szerző előzetes engedélyét megszerezni az épület szükség szerinti továbbépítésére.

Ugyancsak szükségesnek tartja az eljáró tanács megemlíteni, hogy a mű felhasználója építészeti tervek esetében elsősorban a beruházó, hacsak nem köt az egész beruházás megvalósítására olyan fővállalkozási szerződést, amely az engedélyezési terv elkészültétől a kész épület átadásig a megvalósítás minden fázisára kiterjed. Ezért különös jelentősége lehet a konkrét tervezési és beruházási szerződések tartalmának. Meglevő épület esetében ugyanis elsősorban az épület tulajdonosa, az eredeti építtető az, aki a tervezővel kötött szerződés ismeretében a továbbépítés lehetőségét ismeri, arról nyilatkozni tud.

II.

Az eljáró tanács megállapítja, hogy az elmaradt gazdagodás, illetve a vagyoni hátrány összegének meghatározása az SZJSZT korábbi általános gyakorlatára is figyelemmel nem tartozik hatáskörébe. Ugyanakkor a vagyoni hátrány összegének a MÉK Díjszabásán alapuló számítási módját elfogadhatónak tartja annak megjegyzésével, hogy a B. Kft. elsőrendű alperes által 2004. január 22-én aláírt fővállalkozási szerződés 6.1. pontja szerinti fővállalkozói díj összege 450 000 000 Ft, és nem 1 000 000 000 Ft.

Megjegyzi végül az eljáró tanács, hogy fényképek nem álltak rendelkezésre, így a jogi véleményt kizárólag a bíróság által rendelkezésére bocsátott iratok és tervek alapján készítette el.

Dr. Vida Sándor, a tanács elnöke
Dr. Koltay Krisztina, a tanács előadó tagja
Bálint Péter, a tanács szavazó tagja

Válogatta és összeállította: Dr. Kiss Zoltán